

# **КУЛЬТУРА, ОСВІТА, ТВОРЧІСТЬ: СВІТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ, АВТОРСЬКІ ІДЕЇ, ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО**

**Збірник матеріалів  
II Міжнародної науково-практичної конференції**

**Одеса  
2020**





**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ  
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ  
УКРАЇНИ**



**ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ ТА ТУРИЗМУ  
КЗПСО «Мистецька школа № 1 імені Е.Г.Гіллельса м.Одеси»**



**КУЛЬТУРА, ОСВІТА, ТВОРЧІСТЬ:  
СВІТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ,  
АВТОРСЬКІ ІДЕЇ,  
ТРАДИЦІЇ І НОВАТОРСТВО**

**Збірник матеріалів  
II Міжнародної науково-практичної конференції**

**Одеса  
Видавець С.Л. Назарчук  
2020**

Г.К. Шпак  
(м. Одеса, Україна)

УДК 784.9

## МУЗИЧНА ТЕРАПІЯ ЯК ОДИН З ВАЖЛИВІШИХ МЕТОДІВ РОБОТИ З ДІТЬМИ-АУТИСТАМИ

**Анотація:** Інклюзивне навчання є однією з актуальних проблем сьогодення у галузі мистецтва. У статті розглядається коло питань щодо впливу музичного мистецтва на розвиток дітей-аутистів. Автор розглядає наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, в яких досліджуються проблеми роботи з такими дітьми та надає власне відношення щодо практики застосування музичної терапії для їх виховання та розвитку.

**Annotation:** Inclusive education is one of the current issues in the field of art. The article considers a range of issues influence the impact of music on the development of autistic children. The author examines the scientific works of domestic and foreign scientists, which explore the problems of working with such children and provides his own attitude to the practice of music therapy for their education and development.

**Ключові слова:** інклюзивне навчання, аутизм, психологія, музична терапія.

**Keywords:** inclusive education, autism, psychology, music therapy.

В останні роки помітно зростає зацікавленість фахівців до механізму впливу музики на дитину з обмеженими можливостями здоров'я. Сучасна спеціальна психологія і педагогіка у значній мірі орієнтовані на використання в корекційній роботі музикотерапії як важливого засобу виховання гармонійної особистості дитини з проблемами його культурного розвитку.

Існують теорії про те, чому люди з аутизмом особливо позитивно реагують на музику. Одна з них говорить про те, що музика доповнює їх пізнавальні тенденції, а саме: схильність до створення абстрактних моделей. Музика сприяє розвитку координації рухів і абстрактного мислення, концентрації уваги, зміцненню короткостроковій і довгостроковій пам'яті. А ще важливіше те, що заняття на музичних інструментах надають аутистичній дитині більше впевненості у власних силах, сприяють самовираженню, дають додаткову можливість у встановленні соціальних зв'язків.

Заняття музикою з дітьми-аутистами, сприяють розвитку їх творчої уяви. Якщо дитина може приймати творчі рішення, діяти без вказівок дорослих і наочно бачити і чути результат, то це викликає величезну зацікавленість дитини до даного виду діяльності.

Наукове усвідомлення механізму впливу музики на організм людини почалося з кінця XIX - початку XX ст. Зацікавлення російських вчених проблемою впливу музики на організм людини виявилось у низці досліджень, проведених В. М. Бехтеревим, С. С. Корсаковим, І. М. Догелем, І. М. Сеченовим, І. Р. Торхановим, Г. П. Шипуліним та ін. Дослідження виявили добродійний вплив музики на різні системи організму людини: серцево-судинну, дихальну, рухову, нервову. Дуже важливими були висновки про те, що позитивні емоції, отримані від спілкування з мистецтвом, мають лікувальну дію на психосоматичні процеси в організмі людини, знімають психоемоційне напруження, мобілізують резервні сили, стимулюють творчість, а негативні надають протилежну дію. Саме ці висновки вчених лягли в основу наукового обґрунтування використання мистецтва, в тому числі і музики в корекційній роботі з дорослими і дітьми.

Друга половина XX ст. пов'язана з виділенням музикотерапії як самостійного напрямку в практиці арт-терапії в країнах Європи і

США. У Франції, Голландії музикотерапія широко використовується в психотерапевтичній практиці, а також в хірургії. При цьому важливо враховувати характер і особливості захворювання, фізіологічний стан організму людини. У Швеції застосування музикотерапії ґрунтується на концепції психорезонанса, в якому зазначається, що глибокі шари людської свідомості резонують зі звучними гармонійними формами і виявляються доступними для розуміння. У США в музичній терапії лікувальний ефект пояснюється в руслі традиційного психоаналізу і досягається шляхом підведення пацієнта через музичний вплив до усвідомлення травмуючої ситуації, домагаючись катарсичної розрядки. В Англії, Німеччині музикотерапія широко застосовується у всіх областях медицини, дитячій та загальній психіатрії, педіатрії, невропатології. Особливе місце серед музико-терапевтичних течій в Європі, що використовуються в лікувальній і корекційній практиці, займає напрямок, що вивчає вплив музики на дітей з різними проблемами в розвитку. Ефективність застосування музики з лікувально-адаптаційною метою у дітей з різною патологією розкривається в роботах німецьких дослідників: у дітей, які страждають неврозами (К. Швабе), раннім дитячим аутизмом (Р. О. Бензон), органічним ураженням головного мозку (Е. Коффер-Ульбріх). На території пострадянського простору у другій половині ХХ ст. музикотерапія використовується в лікувальній і корекційній практиці як в різних напрямках в медицині, так і в психології, зокрема спеціальній психології. Ефективність застосування терапії музикою з профілактично-адаптаційною і лікувальною метою підтверджують наукові дослідження А. С. Брусилівського, В. І. Петрушина, І. М. Гриньової, С. В. Шушарджана, А. Л. Готсдінера, Н. Д. Маслової, С. С. Мамулова, Е. Ю. Рау, Ю. Б. Некрасова та ін. Однак було б помилково обмежуватися розкриттям тільки одного психотерапевтичного або психосоматичного впливу музики на людину, оскільки музика володіє

більш широким спектром розвиваючого, виховного і корекційного впливу [1, с. 96-99].

В останні роки помітно зріс інтерес фахівців до механізму впливу музики на дитину з обмеженими можливостями здоров'я. Сучасна спеціальна психологія і педагогіка в значній мірі орієнтовані на використання в корекційній роботі музикотерапії як важливого засобу виховання гармонійної особистості дитини з проблемами, її культурного розвитку.

Як стверджує Ф.Шеппард у своїй книзі «Розвиваюча музика», корекції РДА (раннього дитячого аутизму) заняття музикою сприятимуть: підвищенню рівня психологічної і розумової координації, оскільки музика – ефективний засіб у навчанні та у загальному розвитку дитини [4, с. 326].

*Музична терапія* – це психотерапевтичний напрям, що ґрунтується на лікувальному впливі музики на психологічний стан людини. Радянський психолог С. Л. Рубінштейн пояснив феномен виникнення зацікавлення психотерапевтів до музики як об'єкту терапії тим, що весь наш світ, як стверджують теорії і експерименти сучасних фізиків, має хвильову природу, усе підпорядковано певним внутрішнім ритмам і тільки психіка людини не може бути виражена хвильовою характеристикою. І в цьому сенсі музика дає можливість надати ритм і гармонію психологічному стану людини [3, с. 524-600].

У зарубіжній літературі досить багато написано про застосування музичної терапії і при лікуванні різних психічних розладів, починаючи від побутових неврозів і закінчуючи важкими формами дезадаптації у захворюваннях «великої» психіатрії – скрізь, де лікарі зіштовхуються з розладами настрою пацієнтів і де необхідно підтримувати їх внутрішні сили в боротьбі з певним захворюванням.

Ефект від застосування музичної терапії насамперед вбачають у наступному: емоційна розрядка, полегшення ситуації взаємодії,

регуляція емоційного стану, підвищення доступності для свідомих переживань психо- і соціодинамічних процесів, придбання нових засобів емоційної експресії, створення підґрунтя комунікативних навичок, розвиток творчої уяви і фантазії, сприяння самовираженню і саморозвитку, полегшення можливостей засвоєння хворим нових відносин із зовнішнім світом. Як доведено, стимуляція мозку класичною музикою активізує зв'язки між нервовими клітинами і запобігає подальшу їх деградацію.

Застосування музичної терапії для дітей з аутичним типом розвитку обумовлене декількома факторами. Як відомо, діти з синдромом раннього дитячого аутизму (РДА) мають особливий потяг до музики і емоційно вразливі в її сприйнятті. У наукових дослідженнях йдеться про те, що емоційна чутливість до музики й особлива необхідність у ній пов'язані, перш за все, з рівнем нейротизму. На думку П. Фреза і Ж. Піаже, тривожні індивіди, незалежно від походження їх тривоги, мають високу енергетичну мобілізацію, яка породжує численні емоційні реакції і важко піддається контролю, тоді як у «неемоційних» індивідів спостерігаються передусім пристосувальні реакції [2, с. 134].

Виходячи з вищесказаного, ми розглядаємо музикотерапію щодо фахової освіти як *синтез кількох областей наукового знання (мистецтва, медицини та психології)*, а в лікувальній і психокорекційній практиці як сукупність методик, побудованих на застосуванні різних видів мистецтва у своєрідній символічній формі, що дозволяє за допомогою стимулювання художньо-творчих (креативних) проявів дитини з проблемами здійснити корекцію порушень психосоматичних, психоемоційних процесів і відхилень в особистісному розвитку.

### Література

1. Петрушин В.И. Теоретические основы музыкальной психотерапии. Журнал невропатологии и психиатрии им. С.С.Корсакова. 1991. т. 91. С. 96-99.
2. Пиаже Ж., Фресс П. Экспериментальная психология. М. : Прогресс, 1975. В.5. 283 с.
3. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. М. : Педагогика, 1989. 720 с.
4. Шепард Ф. Развивающая музыка: руководство для родителей. М. : Попурри, 2009. 414 с.

В.Ю. Штирбул  
(м. Чорноморськ, Україна)  
УДК 7.011

### АНТ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОЛІ МИСТЕЦТВА

**Анотація:** Пояснити природу такого складного явища як мистецтво намагалися мислителі і вчені протягом більш ніж двох з половиною тисячоліть. Вони розглядали цей феномен з різних точок зору: естетичної, філософської, психологічної та багатьох інших. Соціологічний інтерес до вивчення структури мистецтва та його функцій в суспільстві виник приблизно в другій половині XIX століття. Але ці дослідження, в основному, обмежувалися виявленням взаємозв'язків між мистецтвом і суспільством у конкретний історичний період. Акторно-мережева теорія, яка стала самостійним методом дослідження трохи більше тридцяти років тому, пропонує принципово нову концепцію світу, як мережі взаємовідносин між однаково важливими учасниками побудови реальності. Застосування